

שמירת כחליל הקדד – דו-קיום של פרפר נדיר לצד כביש 6

ד"ר רון פרומקין, יעוץ אקולוגי וסביבתי

הפרפר כחליל הקדד (*Tomares nesimachus*) הנו אחד ממיני הפרפרים הנדירים בישראל. עד אמצע המאה העשרים היה מין זה נפוץ במרבית החבל הים-תיכוני של ישראל, אך מאז הצטמצמה תפוצתו במידה ניכרת ונראה שאוכלוסיותיו במרבית הגליל ובגולן נכחדו. כיום, מרכז תפוצתו של כחליל הקדד בישראל הוא ברמת מנשה, שם מתקיימת אוכלוסייתו הגדולה בארץ. אוכלוסיות נוספות – קטנות יחסית – תועדו בגליל העליון, בכרמל, בגלבע, ביבנאל, בשמורת אלוני אבא ובגבעת המורה. תפוצתו של הפרפר ברמת מנשה מוגבלת לשטחי מרעה בנופים פתוחים של בתה עשבונית, שם הוא מתקיים באופן בלעדי על קדד גדול-פרי - עשבוני רב-שנתי ממשפחת הפרפרניים המשמש לו כפונדקאי. זחלי הפרפר ניזונים מהפרח ומהזרעים שבפרי, ולפיכך הופעתו של הפרפר מתוזמנת עם פריחתו הקצרה של הקדד בסוף החורף (פאר 2006, בטאון אגודת חובבי הפרפרים כ"ג/2 : 10-16).

תמונה 1: כחליל הקדד על גבי קדד גדול-פרי. צולם במחלף תות, 11/3/07.

כחליל הקדד נמצא ברשימת 14 הפרפרים הנדירים של ישראל המוצעים להכרזה כערכי טבע מוגנים. הצעה זו, שעברה דיונים ארוכים, אושרה לאחרונה על ידי המשרד להגנת הסביבה ומשרד החקלאות וממתינה לחתימה סופית על ידי השר הממונה.

קטע 18 של כביש 6 מיועד לחצות את רמת מנשה, כאשר בצפונו, באזור מחלף תות, הוא עובר במרחב תפוצתו של כחליל הקדד. לאור זאת, עלה החשש כי סלילת הכביש עשויה לפגוע בפרפר נדיר זה (אביעד שר-שלום, התכתבות מספטמבר 2004). על מנת לצמצם פגיעה אפשרית בפרפר ובבית גידולו, ואף לעודד את רבייתו, סוכם בדיוני הצוות המלווה כי במסגרת השיקום הנופי והאקולוגי של שולי הכביש יישתלו צמחי קדד גדול-פרי בשטחים כלואים במחלף תות ולאורך צדי הכביש.

באביב 2006, לאחר שהחלו העבודות במחלף תות, פוזרה אדמה מקומית על פני השטחים הכלואים במחלף, ונשתלו צמחי קדד גדול-פרי בריכוזים אחדים (חברת עמק איילון), על פי תכנון של גרינשטיין-הר גיל (אדריכלות נוף), דני אלמליח (אגרונום כביש 6) וד"ר רון פרומקין (ייעוץ אקולוגי). פרטים נוספים נותרו בתחום המחלף בשטחים טבעיים המיועדים לשימור.

בראשית מרץ 2007, בעת ניטור הצומח הטבעי בשטחי השיקום האקולוגי והנופי שבלב מחלף תות, נצפה לראשונה כחליל הקדד כשהוא עומד על אחד הקדדים שנשתלו במקום (תמונה 1). בעקבות זאת, ניתנה הנחיה לשתול קדדים נוספים בחלקי המחלף השונים ולהגדיל את צפיפותם. ניטור הצומח במחלף, שיימשך גם בעתיד, יעקוב גם אחר כחליל הקדד תוך ניסיון לחזק את אוכלוסייתו באזור.

תמונות 2-3: קדד גדול-פרי במחלף תות